

MANAGEMENT- SAMENVATTING

BEKNOPTE PROCESEVALUATIE VOOR VIER ONDERDELEN VAN DE WET UITBREIDING SLACHTOFFERRECHTEN

**KLANT
KENMERK
AUTEURS
DATUM
VERSIE**

Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC)
AV/bv/4580
Wouter Jongebreur, Anneberthe Visser en Maaïke Zoutenbier
24 november 2025
Definitief

Samenvatting en conclusie

Achtergrond en aanleiding

In opdracht van het WODC voerden wij, Significant APE, een procesevaluatie uit naar vier onderdelen van de Wet Uitbreiding Slachtofferrechten (WUS):

- a. De schriftelijke motiveringsplicht voor de politie bij het niet verstrekken van een kopie van de aangifte (ingegaan op 1 juli 2022);
- b. Het recht om geïnformeerd te worden over informatierechten (ingegaan op 1 juli 2022);
- c. De uniformering van het moment van uitoefening van het spreekrecht (ingegaan op 1 juli 2022);
- d. Het verzoek om vertaling van stukken in de tenuitvoerleggingsfase (ingegaan op 1 januari 2023).

De hoofdvraag van de procesevaluatie was: *In hoeverre worden de vier maatregelen in de WUS uitgevoerd zoals beoogd? Welke verbeteringen in de uitvoering zijn eventueel mogelijk?*

Methoden

Voor de procesevaluatie hebben we verschillende onderzoeksmethoden stapsgewijs ingezet. De volgende activiteiten waren onderdeel van de evaluatie :

- a. Een **documentstudie** in het Kamerdossier rondom de WUS en de documentatie rondom de implementatie van de vier onderdelen;
- b. **Zes gesprekken met de verschillende ketenpartners** die betrokken waren bij de implementatie:
 - i. Twee beleidsmedewerkers bij het ministerie van JenV (2 gesprekken);
 - ii. Een juridisch beleidsadviseur bij het CJIB;
 - iii. Een juridisch beleidsadviseur bij Slachtofferhulp Nederland
 - iv. Een landelijk beleidsmedewerker en landelijke officier van justitie van het OM;
 - v. Een landelijk programmamanager bij Politie Nederland
- c. Een gesprek met een aantal **specialisten zeden van de politie** over de motiveringsplicht;
- d. Zeven gesprekken met **slachtofferadvocaten (4) en rechters (3)** over de uniformering van het moment van het spreekrecht tijdens de zitting;
- e. Uitvraag onder juridisch dienstverleners SHN.
- f. Uitvraag **registratiegegevens** bij het Bureau Managementinformatie (BMI) van de Politie.

De onderzoeksactiviteiten vonden plaats tussen juli en november 2025.

Bevindingen

We zien in de procesevaluatie dat de vier maatregelen goed zijn geïmplementeerd en worden uitgevoerd. De maatregelen zijn relatief klein ten opzichte van de andere maatregelen van de WUS en vereisten weinig aanpassingen. In de paragrafen hieronder beschrijven we per maatregel wat de doelen zijn, hoe de implementatie is verlopen en hoe de uitvoering op dit moment gaat. Een volledige beantwoording van de onderzoeksvragen is terug te vinden in bijlage B van het rapport.

Schriftelijke motiveringsplicht voor de politie bij het niet verstrekken van een kopie van aangifte

Het doel van de maatregel is het verbeteren van de informatiepositie van slachtoffers door hen goed te informeren wanneer en waarom zij geen kopie van de aangifte meekrijgen. Bovendien verandert de

maatregel de standaardwerkwijze van ‘geen kopie meegeven, tenzij...’ naar ‘wel een kopie meegeven, tenzij...’. Hierdoor zouden slachtoffers vaker wél een kopie moeten krijgen dan voor de maatregel werd ingevoerd. De maatregel heeft voornamelijk impact op teams binnen de politie die zich bezighouden met zedenzaken, mensenhandelzaken en huiselijk geweldzaken. In deze zaken komt het regelmatig voor dat geen kopie van aangifte wordt verstrekt.

De implementatie door de politie verliep grotendeels conform plan. Belangrijke acties waren het uitvoeren van een quickscan ten behoeve van het inventariseren van de uitvoeringsconsequenties, aanpassen van het formulier bevestiging van aangifte (FOBEVAAN), wijzigen van instructies en brede interne communicatie. Het formulier is gebruiksvriendelijk en sluit aan bij de praktijk, waardoor het invullen weinig tijd kost. Het systeem ondersteunt het proces, al ontbreekt een automatische koppeling die het werk kan vereenvoudigen. Nu moeten opsporingsambtenaren zelf actief het formulier openen nadat zij de beslissing ‘niet verstrekken’ hebben genomen.

Er zijn geen grote knelpunten, maar wel aandachtspunten. Structurele monitoring ontbreekt, waardoor naleving niet goed kon worden vastgesteld. Daarnaast geeft men aan dat de aandacht voor de maatregel is afgenomen en bestaat behoefte aan meer duidelijkheid over afwegingscriteria. Ook de beoogde verandering in de denkwijze van opsporingsambtenaren, van ‘niet verstrekken, tenzij’ naar ‘wel verstrekken, tenzij’, is naar verwachting van onze gesprekspartners nog niet volledig gerealiseerd.

Ondanks dat de motiveringsplicht na invoering niet structureel gemonitord is, was het wel mogelijk om registratiegegevens op bij de politie op te vragen. Op basis van deze gegevens kan gesteld worden dat er in de periode 1 januari 2022 tot 1 oktober 2025 in gemiddeld 37% van de aangiften een FOBEVAAN is opgemaakt. Als we de aantallen per jaar bekijken is te zien dat het aantal opgemaakte FOBEVAAN's sinds 2024 iets is afgenomen. Dit betekent echter niet dat in de gevallen waarin geen FOBEVAAN is opgemaakt, de aangifte wel is meegegeven. Het is dan ook niet met zekerheid te zeggen dat tegenwoordig vaker een aangifte wordt meegegeven en of de beoogde verandering in denkwijze van opsporingsambtenaren is gerealiseerd. Echter is de procentuele verandering van het totaal aantal opgemaakte FOBEVAAN's ten opzichte van het totaal aangiften relatief klein, waardoor het de vraag is of het beoogde effect van de schriftelijke motiveringsplicht in de praktijk bereikt is. Dit onderstreept het belang van structurele monitoring en het blijven stimuleren van de beoogde denkwijze bij opsporingsambtenaren.

Het recht om geïnformeerd te worden over informatierechten

De uitbreiding van de informatierechten is een relatief kleine wijziging, maar wel een belangrijke. Door aanvullende informatierechten op te nemen in de verklaring van rechten, weten slachtoffers beter welke rechten zij hebben en kunnen zij daar ook daadwerkelijk gebruik van maken. Dit draagt bij aan een sterkere informatiepositie en daarmee aan de verdere versteviging van de rechtspositie van slachtoffers, zoals beoogd met de WUS. Voor het implementeren van de maatregelen moest het ministerie van JenV het document ‘Verklaring van rechten voor slachtoffers van strafbare feiten’ op de website aanpassen op een paar punten. Dit is gerealiseerd.

De uniformering van het moment van uitoefening van het spreekrecht

Deze maatregel moet duidelijkheid bieden aan slachtoffers over het moment binnen de zitting waarop het spreekrecht wordt uitgeoefend. De implementatie vereiste dat rechtbanken op de hoogte waren van het vaste moment voor het spreekrecht zodat zij dit tijdens de zitting ook toepassen. Daarnaast moesten slachtoffercoördinatoren bij het Openbaar Ministerie (hierna OM) en medewerkers van Slachtofferhulp

Nederland (hierna SHN) op de hoogte zijn zodat zij het slachtoffer goed kunnen informeren. Hiervoor hebben de organisaties hun werkinstructies aangepast.

De betrokken ketenpartners voeren de maatregel goed uit. Het spreekrecht vindt altijd plaats voor het requisitoir van de officier van justitie (hierna OvJ). Wel geldt dat rechtbanken en rechters verschillend omgaan met het exacte moment: na het bespreken van de persoonlijke omstandigheden of tussen de feitelijke behandeling en het bespreken van de persoonlijke omstandigheden in. Het slachtoffer weet hierdoor voor de zitting niet precies wanneer het spreekrecht plaatsvindt. Sommige informatiebronnen (zoals de website van het OM) geven wel een vast moment.

Het verzoek om vertaling van stukken in de tenuitvoerleggingsfase

Deze maatregel moet de informatiepositie van slachtoffers versterken, ook in de tenuitvoerleggingsfase en voor slachtoffers die de Nederlandse taal niet machtig zijn. De beide organisaties die stukken versturen in de tenuitvoerleggingsfase (CJIB en OM) konden hun bestaande werkprocessen voor het vertalen van andere stukken gebruiken voor de vertaling van de stukken in de tenuitvoerleggingsfase. Voor uitvoeringsprofessionals veranderde weinig. Wel moesten de organisaties een bezwaarprocedure inrichten voor wanneer het CJIB of OM weigert een stuk te vertalen en een slachtoffer hiertegen in bezwaar gaat. In de praktijk komt het weigeren van een verzoek om vertaling eigenlijk niet voor. Bovendien geldt dat in de tenuitvoerleggingsfase het vaak al duidelijk is dat het slachtoffer een andere taal spreekt en de stukken gelijk in die taal worden verstuurd.

Conclusies

In onderstaande paragrafen beschrijven we de conclusies en aanbevelingen vanuit het onderzoek. Voor twee van de vier maatregelen hebben we een aanbeveling, voor de andere twee niet.

Schriftelijke motiveringsplicht voor de politie bij het niet verstrekken van een kopie van aangifte

De schriftelijke motiveringsplicht draagt bij aan transparante en zorgvuldige besluitvorming en versterkt de positie van slachtoffers, zoals beoogd met de WUS. De implementatie door de politie verliep grotendeels volgens plan en de randvoorwaarden zijn op orde, maar structurele monitoring ontbreekt en de aandacht voor de maatregel lijkt afgenomen. Uit registratiegegevens blijkt dat in gemiddeld 37% van de aangiften een FOBEVAAN is opgemaakt, met een lichte daling sinds 2024. Dit geeft geen volledig beeld van naleving, maar suggereert dat de beoogde mindset-shift naar ‘*verstrekken, tenzij*’ nog niet volledig is gerealiseerd. Aandachtspunten zijn het inrichten van monitoring, het verbeteren van systeemkoppelingen en het verduidelijken van afwegingscriteria. Deze verbeteringen kunnen helpen om de bijdrage van de motiveringsplicht aan een uniforme en transparante bescherming van slachtofferrechten verder te versterken.

We bevelen aan om te monitoren of de motiveringsplicht leidt tot het vaker verstrekken van de kopie van aangifte. Daarnaast adviseren we om de maatregel opnieuw onder de aandacht te brengen bij betrokken teams. Tot slot kan het realiseren van een automatische koppeling en het verduidelijken van afwegingscriteria de toepassing van de motiveringsplicht verder versterken.

Het recht om geïnformeerd te worden over informatierechten

Het recht om geïnformeerd te worden over informatierechten is gerealiseerd door de wijziging van de verklaring van rechten. Deze wijziging is soepel verlopen, de maatregel is geïmplementeerd en levert geen verdere knelpunten op. We hebben geen aanbevelingen voor deze maatregel.

De uniformering van het moment van uitoefening van het spreekrecht

We concluderen dat de implementatie en de uitvoering van de uniformering van het moment van spreken goed is verlopen en verloopt. De verschillende ketenpartners hebben de nodige stappen uitgevoerd en betrokkenen zijn over het algemeen op de hoogte van wanneer het spreekrecht moet plaatsvinden. Bovendien geven de gesprekspartners aan dat ook vóór invoering van de maatregel het spreekrecht bijna altijd op dit moment plaatsvond. Het spreekrecht vindt plaats vóór het requisitoir, zoals in de wetswijziging opgenomen. Door het verschil tussen rechters en rechtbanken in het exacte moment van spreekrecht, is het voor slachtoffers echter nog niet altijd duidelijk wanneer zij precies mogen spreken voorafgaand aan de zitting. De website van het OM geeft echter wel een vast moment bij de informatie over een zitting. Dit kan in de praktijk niet kloppen.

We bevelen aan om de informatie op de website van het OM aan te passen zodat duidelijk is voor slachtoffers dat het exacte moment van spreken het spreekrecht kan verschillen en dat dit niet altijd na het bespreken van de persoonlijke omstandigheden plaatsvindt.

Het verzoek om vertaling van stukken in de tenuitvoerleggingsfase

Het implementeren en uitvoeren van het recht op vertaling van stukken in de tenuitvoerleggingsfase verliep relatief makkelijk. Doordat het OM en CJIB al stukken vertaalden, kunnen dezelfde werkprocessen worden ingezet. Ook is de bezwaarprocedure ingericht, al komt het afwijzen van een vertaling in de praktijk eigenlijk niet voor. De taakoverdracht tussen OM en CJIB (en de vertraging daarvan) heeft zeer beperkte impact gehad op de uitvoering van de wetswijziging. Wij hebben geen aanbevelingen voor deze maatregel.